

УДК 338.46

О. А. КАРЛОВА, к. екон. наук, Х. І. КАЛАШНИКОВА, аспірант
Харківська національна академія міського господарства

МІСЬКИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС ЯК СКЛАДОВА РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Очерченны проблемы функционирования городов. Отражена актуальность внедрения инновационно-инвестиционной составляющей развития городского хозяйственного комплекса. Выделены приоритетные пути развития городов Харьковского региона. Рассчитанные перспективы изменений объемов реализованных услуг по г. Харькову. Показанный уровень оплаты населением регионов жилищно-коммунальных услуг. Сделаны выводы о необходимости последующего исследования.

Outlined problems of functioning of cities. Actuality of introduction is reflected innovative investment constituent of development of city economic complex. The priority ways of development of cities of the Kharkiv region are selected. The expected prospects of changes of volumes of the realized services are in m. Kharkiv. Rotined level of payment the population of regions of zhitlovo-komunal'nikh services. Conclusions are done about the necessity of subsequent research.

Окреслені проблеми функціонування міст. Висвітлено актуальність впровадження інноваційно-інвестиційної складової розвитку міського господарського комплексу. Виділено пріоритетні шляхи розвитку міст Харківського регіону. Розраховані перспективи змін обсягів реалізованих послуг по м. Харкову. Показаний рівень оплати населенням регіонів житлово-комунальних послуг. Зроблено висновки про необхідність подальшого дослідження.

Ключові слова: регіональна економіка, інфраструктура міста, міське господарство, система життєзабезпечення міста, міський господарський комплекс.

В регіональній економіці достатньо широко розглядаються питання постійного зростання кількості населення міст та міських поселень, висока густина його проживання, розвиток торгівлі, промисловості, застосування досягнень сучасних інформаційних технологій та ін. Функціонування міст породжує нові проблеми, зумовлює необхідність застосування організаційно-економічних заходів запобігання надзвичайним ситуаціям, викликаних техногенними факторами. Теоретичне висвітлення проблем сталого розвитку системи життєзабезпечення міст зроблено Бабаєвим В.М., Богачевим С.В., Бубенко П.Т., Тищенко О.М., та іншими представниками різних наукових шкіл України [1,2,3,6,7,10]. Впровадження ринкових механізмів для підтримки стану житлового фонду та інженерних споруд, а також пошук нових технологій з метою покращення умов життя громадян, укорінювання європейських

стандартів стосовно обсягу та якості послуг, реалізації організаційно-управлінських засобів безперебійної роботи всіх інфраструктур міського господарства.

На думку Тищенко О.М. [9] саме великі міста з розвиненим господарчим комплексом відіграють об'єднуючу роль у державі як центри міжрегіональних обмінних процесів, вони забезпечують формування єдиного економічного, культурного, наукового та інформаційного простору країни. Саме мегаполіси надають людині найбільш привабливі соціальні перспективи і можливості власного розвитку. Вони здатні більш-менш пристойно, з найменшими втратами виходити з кризового стану та відносно швидко пристосовуватися до нових умов соціального простору. Тому життя міської громади і сталий розвиток великого міста у будь-якій країні неможливо уявити без сучасного міського господарства. Основні напрямки ринкової трансформації міського господарського комплексу міст Харківського регіону базуються на ряді Законів України і відповідних положеннях загальнодержавних та регіональних програм розвитку[4,7,8].

В Україні відсутній чіткий механізм життєзабезпечення міст, що допомагає створити комфортні умови проживання населення, можливості для відтворення продуктивних сил. Особливе місце в серед шляхів підвищення ефективності системи життєзабезпечення міста, на думку Карлової О.А., є раціональне використання основних фондів підприємств міського господарства, використання інноваційних технологій, формування інвестиційної привабливості, якість наданих житлово-комунальних послуг[5,6].

Метою статті є дослідження сучасних проблем системи життєзабезпечення міста та міського господарчого комплексу, як складової економіки регіону та пошук шляхи їх рішення.

За досвідом економічно розвинутих держав стратегічними напрямками розвитку господарського комплексу міст Харківського регіону стають інноваційні високотехнологічні і наукоємні галузі в авіаційній і космічній промисловості, енергетичному машинобудуванні, фармацевтичній промисловості, нано- і біотехнології [4,9,11]. Саме Харків і Харківська область

мають науково-дослідницьку, досвітньо-конструкторську базу та, саме головне, спеціалістів науковців для проведення відповідних розробок. Перші позитивні результати, підтримані бюджетним фінансуванням, мають підвищити конкурентоспроможність як самих підприємств, так і їх оновленої продукції. Досить значним аспектом є створення нових робочих місць для досвідчених кваліфікованих кадрів та молодих спеціалістів-випускників Харківських навчальних закладів. Заходи щодо покращення життя населення Харківського регіону потребують значних коштів, залучення від іноземних та вітчизняних інвесторів, зменшення власних витрат, які мають базуватися на збереженні існуючого ефективного попиту роботу та впровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій. Пріоритетами при стратегії розвитку Харківського регіону є:

- Високотехнологічне та наукоємне машинобудування, авіабудування;
- Технологічне оновлення паливно-енергетичного та агропромислового комплексу;
- Транспортна інфраструктура, логістика;
- Прикордонне співробітництво;
- Водозабезпечення;
- Розвиток науково-освітнього комплексу.

Відповідно до програми «Україна 2010» на період 2006-2010 рр. прогнозувалося становлення високоефективної, соціально орієнтованої економіки ринкового типу. Аналіз запропонованих в програмі заходів свідчить про їх масштабність, загальну спрямованість, однак невизначеність щодо конкретних виконавців і ресурсів забезпечення. Дані Головного управління статистики у Харківській області [4], у розрахунку на 1 особу свідчать про фактичне зростання обсягів наданих послуг у 2005-2009 рр. (Матеріали зведені у табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг реалізованих послуг по Харківському регіону 2005-2009 рр.

З метою визначення основної тенденції зміни окремих показників обсяг реалізованих послуг, у розрахунку на одну особу в часі, а також їх прогнозування на майбутні періоди використаємо низку методів, основним з яких є аналітичне вимірювання. За даними таблиці 1 визначимо основну тенденцію динамічного ряду шляхом аналітичного вимірювання за прямою та

Рік	Обсяг реалізованих послуг (у факт. цінах), у розрахунку на 1 особу, грн.	Абсолютний приріст		Темп зростання		Темп приросту		Абсолютне значення 1% приросту, грн.
		базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий	
2005	1841,4	-	-	1,000	-	-	-	-
2006	2350,6	509,2	509,2	1,277	1,277	0,277	0,277	18,414
2007	2984,5	1143,1	633,9	1,621	1,269	0,621	0,269	23,506
2008	3736,3	1894,9	751,8	2,029	1,252	1,029	0,252	29,845
2009	5119,9	3278,5	1383,6	2,780	1,370	1,780	0,370	37,363

екстраполюємо обсяг реалізованих, у розрахунку на одну особу по Харківському регіону 2012 р. Дані зведемо у таблицю 2.

Таблиця 2

Розрахункова таблиця

Рік	Обсяг реалізованих послуг (у фактичних цінах), у розрахунку на одну особу, грн	t	yt	t ²	$\bar{y}_t$
2005	1841,4	-2	-3682,8	4	1738
2006	2650,6	-1	-2650,6	1	2492,37
2007	2984,5	0	0	0	3246,74
2008	3637,3	1	3637,3	1	4001,11
2009	5119,9	2	10239,8	4	4755,48
Разом	16233,7	$\sum t = 0$	7543,7	$\sum t^2 = 10$	162233,7
2010	Прогноз	3	-	-	5509,85
2011	-//-	4	-	-	6264,22
2012	-//-	5	-	-	7018,59

За умови, що $\sum t = 0$, способом найменших квадратів знайдемо:

$$a_0 = \frac{\sum y}{n} = \frac{16233,7}{5} = 3246,74; \quad a_1 = \frac{\sum yt}{\sum t^2} = \frac{7543,7}{10} = 754,37.$$

Аналітичне рівняння прямої матиме такий вигляд:

$$\bar{y}_t = a_0 + a_1 t = 3246,74 + 754,37t$$

Отже, можна зробити висновок, що з кожним роком обсяг реалізованих послуг, у розрахунку на одну особу зростають у середньому на 754,37 грн.

Підставляючи значення t у наведене рівняння, отримаємо вирівняні дані суми обсягу реалізованих послуг, у розрахунку на одну особу $\bar{y}_t$ млн. грн.:

$$\bar{y}_{2005} = 3246,74 + 754,37(-2) = 1738;$$

На основі аналітичного рівняння здійснимо перспективний прогноз обсяг реалізованих послуг, у розрахунку на одну особу по Харківському регіону за умови, що виявлена тенденція найближчим часом не зміниться, грн.:

$$\bar{y}_{2010} = 3246,74 + 754,37(3) = 5509,85;$$

$$\bar{y}_{2011} = 3246,74 + 754,37(4) = 6264,22;$$

$$\bar{y}_{2012} = 3246,74 + 754,37(5) = 7018,59;$$

Аналітичне вимірювання динамічного ряду обсягу реалізованих послуг, у розрахунку на одну особу по Харківському регіону рівнянням прямої за 2005-2009 рр., а також графічне зображення їх фактичної динаміки свідчать про тенденції до зростання обсягів. Відобразимо тренд і прогноз обсягу реалізованих послуг, у розрахунку на 1 особу (Рис.1).

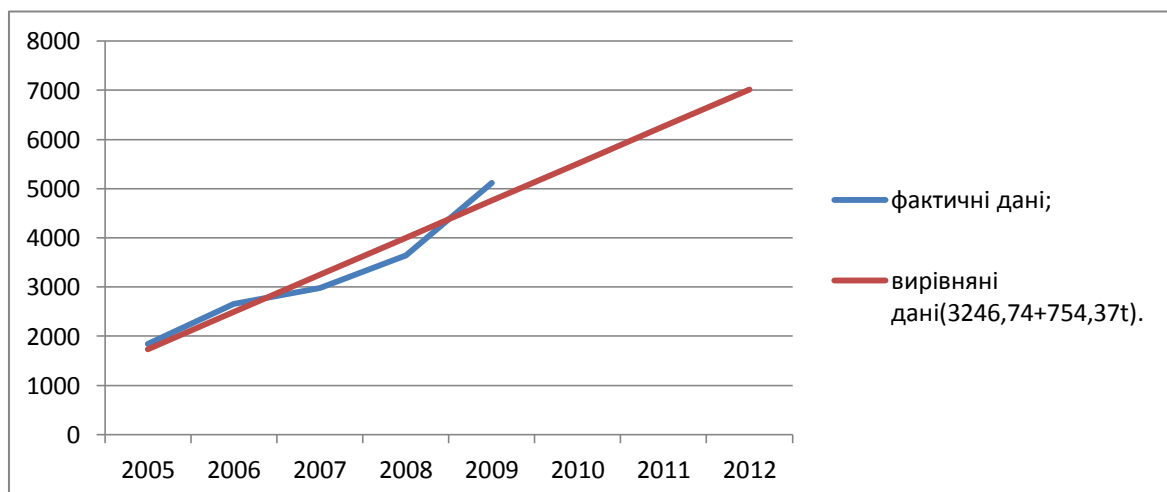

Рис. 1. Прогноз обсягу реалізованих послуг по Харківському регіону, тис. грн. на 1 особу.

Однак в окремі періоди (роки) в регіоні з перехідною та нестабільною економікою можливі незначні або різкі коливання (зростання або падіння) обсягів реалізованих послуг, у розрахунку на одну особу. Проте взагалі спостерігається тенденція до стабільного зростання обсягів. Невирішені проблем міських комплексів перетинаються з недостатнім фінансуванням галузі в боку держави, та відсутністю достатніх коштів у населення. Дослідимо, як співвідносяться рівень оплати населенням України житлово-комунальних послуг в розрізі по регіонам (Рис.2).

Розвиток і вдосконалення систем управління міським комплексом включає дослідження з питань соціально-економічних особливостей міського господарства, його реформування, формування ринкових механізмів функціонування й розвитку, нові підходи та принципи формування цінової і тарифної політики та теоретичні основи управління господарством міського комплексу. Метою міста, що стійко розвивається, повинно стати вирішення кожної проблеми, яке забезпечує одночасне вирішення багатьох інших проблем і не створює нових. Цей системний підхід не тільки враховує приховані причинні зв'язки, але й пропонує варіанти перетворення можливості на реальні дії.

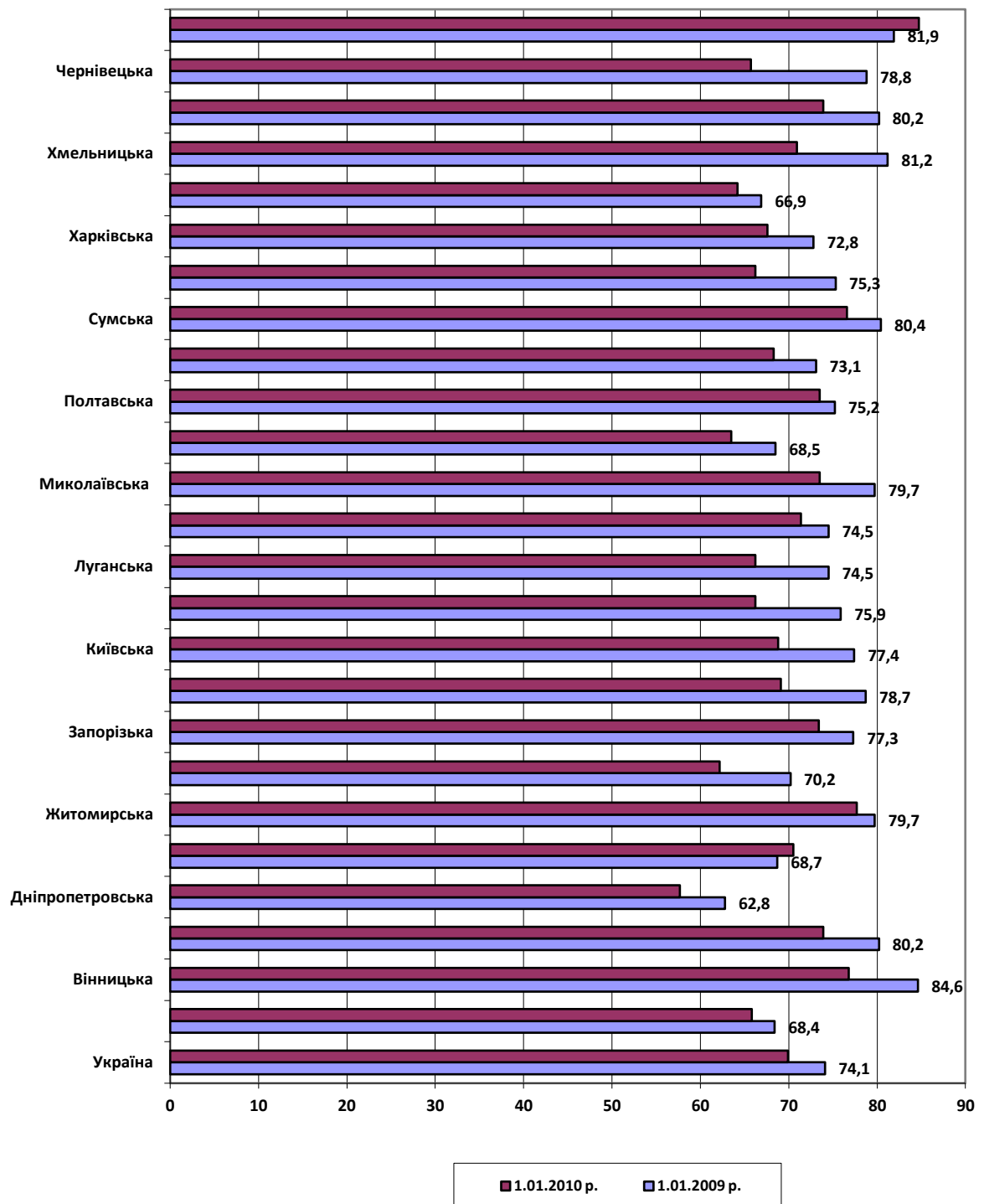

Рис. 2. Рівень оплати населенням житлово-комунальних послуг, % до нарахованих сум

Господарство міського комплексу – це важлива соціальна сфера, яка забезпечує населення, підприємства й організації всіх галузей економіки необхідними житлово-комунальними й побутовими послугами, відчутно впливає на розвиток економіки України. З цього витікає поняття господарського комплексу.

Міський господарський комплекс – це сукупність взаємозалежних суб'єктів господарювання, включаючи органи державної влади і місцевого самоврядування, діяльність яких і стосунки між ними спрямовані на досягнення загальної мети – забезпечення потреб населення відповідно до їх духовних, культурних і історичних традицій з використанням необхідних ресурсів, джерел і інфраструктури. При цьому жителі міст виступають одночасно джерелом влади і суб'єктом господарювання, оскільки вони вибирають органи влади місцевого самоврядування, беруть участь у процесах виробництва і життєдіяльності міського комплексу.

За результатами проведеного дослідження робимо висновок, що сучасний стан елементів господарчого комплексу міст Харківського регіону має позитивно змінюється, потребує активізації інноваційно-інвестиційної складової розвитку і додаткової бюджетної підтримки та змін в законодавстві для надання більшої самостійності. На думку авторів, розглянуті проблеми зумовлюють необхідність подальшого дослідження в цьому напрямку.

Список використаної літератури:

1. Бабаєв В.М. Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти: Монографія.-Х.: Видавництво ХарРІ НАДУ, 2004.-188 с.
2. Богачев С.В. Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы: Монография / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 381 с.
3. Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку: Монографія. - Харків: НТУ "ХПІ", 2002. - 316 с.
4. Головне управління статистики у Харківській області // www.uprstat.kharkov.ukrtel.net
5. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 р. № 1602-III.
6. Карлова О.А. Теорія і практика розвитку інфраструктури міста: Монографія. - Харків: Видавництво "ФОРТ", 2010. - 280 с.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» від 21.07.2006 р. №1001.
8. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2015 року: Монографія. - Х.: Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2008.- 352 с.
9. Тищенко О.М. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 368с.